

ПРОЦЕНА

НА КАПАЦИТЕТИТЕ И ПОТРЕБИТЕ
НА АГЕНЦИЈАТА ЗА ПОДДРШКА НА
ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО ВО РСМ
ВО ОДНОС НА СОЦИЈАЛНОТО
ПРЕТПРИЕМНИШТВО

Издание на:
ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување
Скопје, 2020 година

Автори:
Марија Ангеловски и Бојан Јовановски

Графичко уредување:
Јана Мишева

Тираж: **100**

Оваа публикација е подготвена со финансиска поддршка на Владата на Република Северна Македонија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Скопје и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите на Владата на Република Северна Македонија.

СОДРЖИНА

Извршно резиме	4
1. Вовед	5
2. Методологија	6
3. Резултати	6
Познавања за концептот на СП	6
Програма за обука	8
Соработки	9
Политики и програма за работа	10
4. Заклучок и препораки	11
Познавања за концептот на СП	11
Програма за обука	12
Соработки	12
Политики и програма за работа	12
5. Анекс 1 –Прашалник за интервју за вработени во АППРСМ	13
6. Анекс 2 –Прашалник за интервју за ментори	14

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Целта на ова истражување беше да се направи процена на капацитетите и потребите на Агенцијата за поддршка на претприемништвото на Република Северна Македонија (АППРСМ) во однос на социјалното претприемништво и потенцијалот за вклучување на овој концепт во нејзиното понатамошно работење и развој. Процената овозможи да се добие појасна слика за познавањата на вработените и менторите за концептот на социјалното претприемништво, за потребите од обуки на Агенцијата, како и за можностите за вклучување на посебни активности во целите на работата на Агенцијата.

За процената беа користени квалитативни методи, односно се направи анализа на документите на Агенцијата и беа спроведени интервјуа со нејзините вработени и ментори. Беа направени вкупно 18 интервјуа, а за обработка на податоците се користеше дескриптивна квалитативна анализа (тематска анализа).

Вработените и менторите во АППРСМ ги поврзуваат социјалните претпријатија (најчесто) со работна интеграција на социјално ранливи заедници на граѓани. Агенцијата нема доволно знаење со кои општествени проблеми може да се занимаваат социјалните претпријатија, како и кои се придобивките за државата од нивното работење. Една од претпоставките е дека ваквото разбирање за социјалното претприемништво во Агенцијата е резултат на фактот што во Македонија не постои законска регулатива која го уредува работењето на социјалните претпријатија. Постои солидна поддршка од домашните и меѓународните партнери за развивање на капацитетите на Агенцијата

во претприемништвото, но не и кога станува збор за концептот на социјални претпријатија. Иако Агенцијата организира повремени обуки за општествено одговорни претпријатија и социјално претприемништво, сепак, тие не се комплементарни за да се добие подобро разбирање за важноста на социјалните бизниси. Социјалното претприемништво е слабо препознаено и во рамките на развојните активности на Агенцијата.

Во активностите за едукација на Агенцијата потребно е посебно внимание да се обрне на (1) основните карактеристики на социјалните претпријатија, (2) разликите во деловното работење на социјалните претпријатија наспроти традиционалните бизниси, (3) законското регулирање и социјално претприемништво и (4) моделите на успешни социјални претпријатија во државата и во светот. Соработката што постои со Програмата за развој на Обединетите нации – УНДП, како и со Јапонската агенција за меѓународна соработка – Џајка, носи потенцијал за зголемување на капацитетите во оваа област, преку давање техничка поддршка. Претприемничкото образование, програмата за самовработување и ваучерскиот систем може да бидат потенцијални активности преку кои посериозно би се вклучило социјалното претприемништво во програмата на Агенцијата, особено за младите претприемачи. Се препорачува надворешна поддршка, со цел во иднина не само преку обуки туку и преку предлагање на конкретни мерки, придобивките да ги почувствуваат микро, малите и средните претпријатија, како и младите потенцијални претприемачи кои би сакале да започнат со социјален бизнис.

1. ВОВЕД

Социјалните претпријатија (СП) добија значење во дебатата за економските политики во многу европски и светски земји. Ова претставува важна пресвртница за творците на европските политики и другите засегнати страни вклучени во промовирањето на националните еко-системи за социјално ориентиран бизнис. Создавањето погодна општествена клима за социјалните претпријатија има клучно значење не само за создавањето на работни места туку и за решавањето на пошироки социјални и економски потреби и за промовирање на кохезивни и инклузивни општества.¹

Првите социјални претпријатија во Македонија се појавуваат во 2008 година. Притоа, од особена важност е да се истакне дека во сите овие години граѓанскиот сектор и здруженијата се јавуваат како предводници во развојот на социјалното претприемништво.²

Актуализирањето на СП го наметна и прашањето за потребата од негово законско регулирање во Република Северна Македонија (PCM). Министерството за труд и социјална политика (МТСП), во јули 2015 година, ја објави првата нацрт-верзија на Законот за социјално претприемништво. Согласно информациите од 2018 година, беа изработени вкупно шест верзии од Нацрт-законот и притоа можеше да се заклучи дека предвидените придобивки за социјалните претпријатија се неспоредливо помали во однос на оние предвидени за заштитните друштва во постојниот Закон за вработување на лица со инвалидност. Заклучокот е дека овие предлози во тоа време имаа за цел, пред сè, делумно да се надминат внатрешните слабости и пречки на постојните социјални претпријатија, а не беа насочени кон развој на екосистем што ќе го поттикнува нивниот пораст и развој. Но и покрај отсуството на институционални форми за социјалните претпријатија, постојните законски акти овозможуваат основање и функционирање на субјекти што делумно или целосно можат да бидат препознаени како социјални претпријатија.

1 OECD Local Economic and Employment Development Programme and the European Commission Directorate General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Policy Brief on Social Entrepreneurship; https://www.oecd.org/cfe/leed/Social%20entrepreneurship%20policy%20brief%20EN_FINAL.pdf

2 Фондација „Фридрих Еберт“, канцеларија Скопје, Анализа на состојбите и предизвиците за развој на социјалното претприемништво во Република Македонија; <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/skopje/12619.pdf>

Во Македонија следниве законски акти овозможуваат основање и функционирање на социјалните претпријатија:

- Закон за здруженија и фондации („Службен весник“ бр. 52/10 и 135/11);
- Закон за вработување инвалидни лица („Службен весник“ бр. 87/2005);
- Закон за задруги („Службен весник“ бр. 51/02); Закон за земјоделски задруги („Службен весник“ бр. 23/2013);
- Закон за занаетчиство („Службен весник“ бр. 215/15); и
- Закон за социјална заштита („Службен весник“ бр. 79/09).

Во програмата на Владата на Република Северна Македонија (2017 – 2020) социјалните претпријатија се идентификуваат како олеснувачи на транзицијата на ранливите категории.³

Агенцијата за поддршка на претприемништво на Република Северна Македонија (АППРСМ) е државна институција основана да ги спроведува националните политики за малите и средни претпријатија и други сродни проекти/програми донесени од страна на Владата, за поддршка на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста.⁴ Соработката со бизнис-заедницата и поддршката што им се дава на новите претприемачи, односно на малите и средните претпријатија, но истовремено и на државните институции, придонесува АППРСМ да е една од позначајните државни институции во процесот на промоција на социјалното претприемништво во земјата. Преку своето работење, АППРСМ остварува директен контакт со лицата кои можат да помогнат во градењето на екосистемот каде што СП е препознаено како механизам за решавање на општествените проблеми.

3 Социјалните претпријатија низ призмата на прекуграничната соработка – Република Северна Македонија и Република Албанија; [http://public.org.mk/wp-content/uploads/2019/07/Socialnitate-pretprijatija-niz-prizmata-na-prekugranicnata-sorabotka_Republika-Severna-Makedonija-i-Republika-Albanija-1.pdf](http://public.org.mk/wp-content/uploads/2019/07/Socialnitate-pretprijatija-niz-prizmata-na-prekugranicnata-sorabotka-Republika-Severna-Makedonija-i-Republika-Albanija-1.pdf)

4 Агенцијата за поддршка на претприемништво на Република Северна Македонија; За нас; <http://apprm.gov.mk/AboutUs>

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Целта на ова истражување беше да се направи процена на капацитетите на вработените во АППРСМ и на нејзината менторска мрежа во однос на СП и потенцијалот за вклучување на овој концепт во понатамошното работење на Агенцијата. За таа цел беа користени квалитативни методи, односно се направи (1) анализа на документите на АППРСМ за да се утврди во колкав обем е вклучен концептот за СП во нејзиното работење, и беа спроведени (2) интервјуа со вработените и со менторите како дел од менторската мрежа на Агенцијата. Процената ни овозможи да добиеме појасна слика во однос на познавањата на вработените и менторите за концептот на СП, да ги увидиме потребите од обуки на Агенцијата за понатамошен развој на оваа програма, како и можностите за вклучување на посебни програми и активности кои ќе придонесат кон понатамошен развој на СП во целите на работата на АППРСМ.

За интервјуата беа користени полуструктурирани прашалници. Интервјуата беа спроведени во временскиот период март – јули 2020 година. Само еден дел од интервјуата беа реализирани лице в лице во месец март, додека останатите интервјуа беа спроведени онлајн, во месец јули, со користење на платформата Зум заради почитување на безбедносните протоколи кои беа донесени во државата со почетокот на пандеиската криза со ковид-19. Беа направени вкупно 18 интервјуа, со кои беа опфатени 10 вработени во АППРСМ и 8 ментори од менторската мрежа. Прашањата во интервјуата беа структурирани во следниве области: (1) познавања за концептот на СП; (2) програма за обуки; (3) соработка и (4) политики и програми (Анекс 1 – Прашалник за интервју за вработени на АППРСМ и Анекс 2 – Прашалник за интервју за ментори). За анализата на документите и интервјуата се користеше дескриптивна квалитативна анализа.

3. РЕЗУЛТАТИ

Социјалното претприемништво не е целосно нов концепт во работењето на АППРСМ; се појавува како дел од целите на нејзината работа уште во 2016 година. Во периодот од 2016 до 2019 година СП е вклучено преку активности за промоција на општествената одговорност.⁵ Од 2020 година за првпат во програмата на Агенцијата СП се издвојува како посебен концепт и не се поврзува само со промоција на општествената одговорност на претпријатијата.⁶

5 „Службен весник на Република Македонија“, Програма за поддршка на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста за малите и средни претпријатија во 2016 година, 8 јануари 2016 година http://apprm.gov.mk/Media/107/Programa_APPRM_2016.pdf

6 „Службен весник на Република Северна Македонија“, Програма за поддршка на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста за малите и средни претпријатија во 2020 година, 26 јануари 2020.

Иако СП е дел од програмите на АППРСМ веќе 5 години, сепак, од интервјуата се увиде дека знаењата во однос на концептот за СП и неговите придобивки се толкуваат различно кај вработените и менторите. Поголемиот дел од вработените го сведуваат СП исклучиво на работа со ранливи категории, односно го разбираат единствено како механизам за вработување и интеграција на лица од социјално ранливите групи, односно маргинализираните заедници.

*„...поддршка на социјалните групи во бизнис-секторот.“
„...дејност во која се опфатени социјално ранливи категории.“
„...генерално гледано, претставува зајакнување на економија преку социјално ранливи категории.“*

Само мал дел од вработените гледаат во СП малку поширок концепт на социјална интеграција на гореспоменатите категории на граѓани.

„...интеграција на економски и социјални цели каде што профитот на претпријатието не е приоритет.“

Како вработените, така и најголем дел од менторите, на СП гледаат како на начин за интеграција на ранливите категории на граѓани.

„Социјалното претприемништво го разбираам како ангажирање на ранливи групи на луѓе коишто имаат претприемнички вештини и можат преку бизнисот да остварат одредени цели за да ја подобрат својата социјално-економска положба во општеството.“

„Социјалното претприемништво во едно стабилно општество дава можност на бизнисот да создава добра, но не во смисла на добивка туку во вклучување на разни категории на луѓе од општеството за да можат прво да добиваат вештини за вработување, па да бидат директно вклучени во тоа за да заработуваат за себе, и тоа континуирано да се спроведува.“

Голем дел и од вработените и од менторите вклучени во работата на Агенцијата не прават разлика меѓу општествено одговорни претпријатија и социјални претпријатија. Со цел подобро разбирање на концептот за СП, како и негова понатамошна промоција, од суштинска важност е да се прави разлика меѓу овие два типа на претпријатија. И едните и другите создаваат социјална вредност со финансиската одржливост, односно и двете иницијативи се насочени кон создавање на општествена вредност, но и на самоодржливост. Границата меѓу средствата како цел, или целта како средство во создавањето на вредноста е многу тенка помеѓу социјалното претпријатие и општествена одговорност.⁷ Еден начин да се направи разлика меѓу социјалните претпријатија и општествено одговорните претпријатија е да се утврди дали општественото влијание е на прво место во работењето на компанијата или не е.

Доколку општественото влијание е круцијално, станува збор за социјално претпријатие, а доколку општественото

влијание е споредно, тогаш зборуваме за општествено одговорно претпријатие.⁸

Мал дел од вработените мислат дека разликата потекнува од големината на претпријатието, односно дека само големите бизниси можат да бидат општествено одговорни. Односно, сметаат дека општествено одговорно претпријатие е поширок поим на социјално претпријатие.

„Одговорно претпријатие мислам дека е концепт за поголемите корпорации... поголемите фирми коишто не би биле мали и средни.“

Сепак, имаше мал дел од вработените кои подобро се запознати со концептот за СП и напоменуваа дека социјалното претпријатие е различно од општествено одговорното претпријатие, односно дека кај СП постои посветеноста на социјалната мисија, односно остварување на конкретна социјална цел:

„Во социјалното претпријатие има континуитет во реализација на социјалните цели на неговото постоење, тоа постои за таа цел.“

За разлика од вработените во АППРСМ, кај менторската мрежа поголем дел од менторите разликата меѓу социјалното претприемништво и претприемништвото воопшто, ја гледаат во распределбата на добивката, односно сметаат дека кај социјалните претпријатија добивката се инвестира во социјални цели. Но кога станува збор за разликите меѓу социјални претпријатија и општествено одговорни претпријатија, како кај вработените така и кај менторите постојат разлики. Еден дел од менторите сметаат дека за разлика од општествено одговорните претпријатија, социјалните претпријатија добивката ја реинвестираат во решавање на општествените проблеми, додека друг дел од менторите гледаат на социјалните претпријатија како на форма за социјална инклузија на ранливите категории граѓани во државата.

Во однос на социјалната мисија, поголемиот дел од вработените во АППРСМ на неа гледаат, пред сè, како на можност за вработување и помош на ранливите категории. Сепак, мал дел од вработените нагласуваат дека социјалните претпријатија не треба да се идентификуваат

⁷ Social Entrepreneurship and Corporate Social Responsibility: Differences and Points in Common; https://jbepnet.com/journals/Vol_2_No_2_June_2015/8.pdf

⁸ „51 Questions on Social Entrepreneurship“, Neetal Parekh, 2016, <https://www.innov8social.com/2016/07/difference-csr-social-entrepreneurship>

само со вклучување на социјално ранливи категории на лица, туку дека концептот е поширок и опфаќа поголем број различни области и општествени добра.

„Па, кога кај нас се зборува за СП, пред сè, се мисли дека тие претпријатија треба да работат со социјално ранливи групи.“

„Треба да се направи дистинкција дали е само за социјално ранливи групи или за решавање на општествени проблеми.“

Кога станува збор за решавање на општествените проблеми, важно е да се разберат и придобивките на државата од отворањето и успешното работење на социјалните претпријатија. Еден дел од вработените придобивките што државата би ги имала од отворањето на СП ги гледаат во поддршката што би ја добиле ранливите категории на граѓани, додека друг дел од вработените ги гледаат во намалувањето на невработеноста и на државните трошоци за социјална помош што сега се обезбедува за овие ранливи категории на граѓани.

„...придобивката ќе ја имаат, пред сè, социјално ранливите граѓани.“

„...ќе се намали буџетот што се одвојува, да кажеме, за помош на тие социјално ранливи групи. Тука веднаш имате намалување или префрлање на едни буџетски средства онаму каде што се попотребни и делумно решаваат проблем. Иако државата не може да дозволи тоа целосно да биде оставено на пазарот, може, да кажеме, да даде некое ослободување во данок, меѓутоа, јас не сум за тоа тие социјални претпријатија да бидат постојано на товар на државата. Ако е претприемништво, мора да создава профит.“

Најголемиот дел од менторите не можеа конкретно да ги дефинираат придобивките од отворање на социјалните претпријатија. Тие ги гледаат придобивките, пред сè, во намалувањето на невработеноста во државата. Освен тоа, сметаат дека, за да можат да се одредат придобивките што би ги имала државата од отворањето на социјални претпријатија, првенствено би требало да постои закон што би ја регулирал оваа економска дејност.

Програма за обуки

Во периодот од 2016 до 2019 година АППРСМ континуирано организира обуки за социјално претприемништво и општествена одговорност за потенцијални претприемачи, но и за претприемачи на микро, мали и средни претпријатија. Во обуките во 2016 година биле вклучени 75 компании кои веќе покажувале капацитет за спроведување на општествено одговорни практики и интерес за подобро функционирање во насока на општествената одговорност. Преку презентација, практични примери, поттикнување на дискусии и вежби се пренесувале знаења и искуства за тоа: Зошто организациите наместо да го искористат профитот за сопствени цели, вложуваат во општествено одговорни проекти? Кои се општествено одговорни претпријатија во Македонија и какви се практиките досега? Принципи на општествената одговорност. Концептот на општествено одговорни претпријатија

во Македонија и во светот.⁹ Во 2019 година обуките се однесувале на претприемачи од микро, мали и средни претпријатија, како и на луѓе кои планирале да почнат со свои бизниси од територијата на Битола. Во рамките на овие обуки се разговарало за концептот на општествено одговорни компании, односно низ примери од секојдневието се правело споредба и разлика меѓу традиционален и социјален бизнис, а низ интеракција и вежби се дефинирале бизнис-моделите на

⁹ Министерство за економија на Република Северна Македонија, Агенција за поддршка на претприемништвото на Република Северна Македонија, ИЗВЕШТАЈ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА П Р О Г Р А М А ЗА ПОДДРШКА НА ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО, КОНКУРЕНТНОСТА И ИНОВАТИВНОСТА НА МАЛИТЕ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВО 2019 ГОДИНА, јануари 2020 година, http://www.apprm.gov.mk/content/Documents/Godisen_izvestaj_2019_APPRSM.pdf

социјалното претприемништво и како тоа е регулирано во државата, но и преку примери во ЕУ и светот.¹⁰

И покрај тоа што АППРСМ во своите програми предвидува годишни обуки за социјално претприемништво, само дел од вработените присуствувале на обука од оваа тема. За разлика од вработените, повеќето ментори немаат воопшто посетувано обуки на тема важност на СП. Мал дел од менторите од менторската мрежа изјавиле дека работат на проект на прекугранична соработка поврзана со социјални претпријатија кој во моментот е стопиран поради состојбата со пандемијата со ковид-19.

Кога станува збор за разликите во деловното работење на едно социјално претпријатие и традиционалниот бизнис, повторно има поделени мислења во однос на тоа дали има разликите во работењето кои се тие. Еден дел од вработените во Агенцијата во повеќе наврати искажуваа дека социјалните претпријатија треба да функционираат исто како и традиционалниот бизнис и дека не треба да има разликите во деловното работење. Друг дел од вработените ги гледаат разликите, пред сè,

¹⁰ Министерство за економија на Република Македонија, Агенција за поддршка на претприемништвото на Република Северна Македонија, ИЗВЕШТАЈ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА П Р О Г Р А М А Т А ЗА ПОДДРШКА НА ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО, КОНКУРЕНТНОСТА И ИНОВАТИВНОСТА НА МАЛИТЕ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВО 2016 ГОДИНА, јануари 2016 година, http://appm.gov.mk/Media/107/Godisen_izvestaj_2016%20god.pdf

во управувањето со човечките ресурси, а помалку во финансиите, т.е. распределбата на профитот.

„Нормално дека има разлика во вториот случај (социјални претпријатија), значи самите претпријатија треба да вложуваат повеќе. Ако се работи за лица со посебни потреби, треба да поминат обука, што ќе работат... Поради тоа велам дека тие треба да имаат поддршка и од самата држава. Не само во финансиска смисла туку и во обука на кадарот (човечки ресурси).“

За разлика од вработените во Агенцијата, поголемиот дел од менторите сметаат дека постојат разлики во деловното работење меѓу социјалните претпријатија и традиционалниот бизнис. Разликите ги гледаат, пред сè, во управувањето со човечките ресурси и во финансиите, односно распределбата на профитот.

Еднакво и меѓу вработените во Агенцијата и меѓу менторите постои верување дека, доколку постојат поголем број социјални претпријатија, може да се оствари поголемо општествено влијание во земјата.

„...едно претпријатие сигурно не, но ако се повеќе, би решиле голем број проблеми.“

„Апсолутно, доколку поголем број се посветени на тоа, можат да решат многу проблеми во општеството.“

Соработка

АППРСМ соработува со голем број странски и домашни партнери за остварување на своите цели. Од домашните институции соработува, пред сè, со Министерството за труд и социјална политика (МТСП), Агенцијата за вработување (во областа на самовработувањето и ваучерскиот систем), Министерството за финансии и Министерството за економија. Од странските партнери посебно се нагласува соработката со Програмата за развој на Обединетите нации – УНДП и со Јапонската агенција за меѓународна соработка – Џајка.

Соработката со Џајка беше наведена кај најголем број од вработените и менторите, особено за обуки и подготовка на менторите од менторската мрежа на Агенцијата. Од друга страна, преку менторската програма, АППРСМ остварува соработка со малите и средните претпријатија. Преку менторите, малите и средни претпријатија добиваат помош за унапредување на сопствениот бизнис. Сепак, и покрај партнерствата и соработката за унапредување на работата на Агенцијата, поголем дел од вработените и менторите не гледаат допирни точки од досегашното работење на АППРСМ со

СП. Само мал дел од вработените согледуваат елементи на СП во различните програми кои се дел од работењето на Агенцијата, и тоа, пред сè, во обуките за општествено одговорни претпријатија и социјално претприемништво, како и во ваучерскиот систем.

„Па, реално, има затоа што мислам дека грото од сите тие грантови и она што го дава ваучерскиот систем, советувањата за бизнис-планини, се за отворање на стартап бизниси..., грото од сите тие луѓе се социјални случаи, да речеме.“

Ваучерскиот систем нуди услуги за активните претпријатија и невработените лица. Преку овој систем претпријатијата и невработените можат да добијат субвенционирање на советодавни

услуги од општи и специјалистички советници за претприемништвото кои се дел од Каталогот на советници за претприемништво. Како дел од ваучерскиот систем, активните претпријатија можат да добијат субвенција до 50 % од нето-вредноста на советувањето, но најмногу до 45.000,00 денари за времетраењето на Договорот. Исклучок се малите и средни претпријатија со иновативни проекти, односно со потенцијал за развој на нови производи/услуги или процеси, кои имаат право на т.н. иновативен ваучер и субвенција од максимум 90.000,00 денари. Невработени лица можат да добијат субвенција до 100 % од вредноста на советувањето, но најмногу до 31.500,00 денари без ДДВ, меѓутоа под услов невработеното лице да се самовработи најдоцна во рок од 6 месеци.¹¹

¹¹ Агенција за претприемништво на Република Северна Македонија, Ваучер – Основни информации за програмата,

Политики и програма

Програмата на АППРСМ е исклучително сеопфатна во активностите и обуките наменети за малите и средните претпријатија, но и за потенцијалните претприемачи. Еден дел од активностите се едукативни, односно имаат за цел да ги поттикнат и охрабрат идните претприемачи за започнување свој бизнис.

Најголемиот дел од вработените сметаат дека СП има потенцијал да биде во поголем дел интегриран во работата на Агенцијата.

„Во глобала, кога ќе видите, сите се поврзани со СП бидејќи и менторите не се плаќаат од наша страна...Сите имаат допирни точки, но според нас, тоа е сега индивидуално размислување, мислам самовработувањето.“

<http://www.apprm.gov.mk/Voucher>

Поголемиот дел од вработените во Агенцијата гледаат на програмата за самовработување како на можност за поголемо вклучување на СП во развојот на Агенцијата и за отворање на оваа тема, што би се реализирало заедно со МТСП, УНДП и АВРСМ.

Улогата на Агенцијата во реализацијата на мерката за самовработување е да помогне во изработка на бизнис-планини за новоформираните претпријатија, како и да им даде поддршка со обуки, советување и обезбедување на разни информации, кои им се потребни во текот на првата година од работењето. Сето ова се реализира преку Фондациите за поддршка на претпријатијата, односно преку регионалните центри (РЦ) и овластените советници во Програмата за ваучерското советување.¹²

¹² Агенција за поддршка на претприемништвото на Република

Друг дел од програмата во која вработените на АППРСМ гледаат потенцијал за вклучување на СП е и претприемничкото образование.

„Со претприемничкото образование вршме обука, работилници за промоција на претприемништвото, подигање на свеста за претприемништвото кај младите луѓе.“

Обуките за претприемничко образование на млади лица имаат за цел да ги мотивираат младите да отворат сопствен бизнис, да стекнат почетни претприемнички вештини и знаења, како и да ја зголемат свеста за достапните владини програми за финансирање и техничка поддршка во фазите на ран развој на бизнисот.¹³

Северна Македонија, Самовработување 2020;

<http://www.apprm.gov.mk/News?NewsID=507>

13 Министерство за економија на Република Северна Македонија, Агенција за поддршка на претприемништвото на

Кога станува збор за едукација на млади лица кои можат да бидат потенцијални претприемачи, вработените ја посочуваат и обуката за изработка на бизнис-план, која има за цел да ги оствари зацртаните европски и национални образовни политики преку градење на капацитетите на учениците од средните училишта и високите образовни институции, и да овозможи нивна практична примена. Преку овие обуки се зголемуваат иновативноста и претприемничкиот дух на младите, како и нивните капацитети и способноста за изработка на бизнис-план, односно за развој на иновативни бизнис-идеи. Освен тоа, се подобруваат и нивните презентациски вештини за успешно претставување

Република Северна Македонија, ИЗВЕШТАЈ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА П Р О Г Р А М А Т А ЗА ПОДДРШКА НА ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО, КОНКУРЕНТНОСТА И ИНОВАТИВНОСТА НА МАЛИТЕ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВО 2019 ГОДИНА, јануари 2020 година, http://www.apprm.gov.mk/content/Documents/Godisen_izvestaj_2019_APPRSM.pdf

4. ЗАКЛУЧОК И ПРЕПОРАКИ

пред потенцијалните инвеститори.¹⁴

Познавања за концептот на СП

Вработените и менторите од менторската мрежа во АППРСМ имаат различни познавања во однос на концептот за СП. Најчесто социјалните претпријатија ги поврзуваат со вработување и интеграција на социјално ранливи заедници на граѓани. Ваквата дефиниција за СП е многу тесна,

односно вработувањето и социјално-економската интеграција на ранливите заедници на граѓани не е единствената карактеристика на социјалното претпријатие. Понатаму, вработените и менторите во Агенцијата немаат добро разбирање за тоа на какви сè општествени проблеми може да работат социјалните претпријатија, како и кои се придобивките за државата од работењето на овие претпријатија. Се добива впечаток дека ваквото разбирање и дефинирање за концептот на СП кај вработените и менторите во Агенцијата е резултат на фактот што во Македонија сè уште не постои законска регулатива која го уредува работењето на овие претпријатија, па поради тоа веројатно не се прави разлика меѓу социјалните и општествено одговорните претпријатија. Затоа, потребно е во активностите за едукација на претставниците на Агенцијата да се обрне поголемо внимание

¹⁴ [Ibid.](#)

на нивното обучување за правење разлика меѓу општествено одговорни претпријатија и социјални претпријатија, за тоа кои се придобивките за државата од стимулирањето на социјалните бизниси, како и за оправданоста и потребата од посебно законско регулирање.

Програма за обуки

Менторите и вработените на АППРСМ не се доволно вклучени во обуки за социјално претприемништво. Иако Агенцијата организира повремени обуки за општествено одговорни претпријатија и СП, сепак, тие не се сеопфатни за да можат вработените и менторите да добијат подобри познавања и разбирање за потребите и важноста на социјалните бизниси во државата. Вработените и менторите од Агенцијата имаат потреба од дополнителни обуки со цел да ги надградат своите знаења во однос на критериумите според кои едно претпријатие може да се квалификува како социјално, областите на дејствување и типовите на општествени проблеми што можат да се надминуваат преку создавање на вакви претпријатија. Сепак, најголем интерес меѓу нив постои за потребите од законско регулирање на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија, вклучително и за информираност за добрите практики што функционираат на територијата на државата и за тоа кои сè субјекти се идентификуваат како социјални претпријатија.

При организирање на дополнителни обуки, потребно е програмите да се прават посебно за вработените, а посебно за менторите од менторската мрежа на Агенцијата, поради различниот степен на знаења и разбирање за СП. При планирањето на формата и содржината на обуките треба да се земе предвид подготовка на презентации и водење на интерактивна дискусија за (1) основните карактеристики на социјалните претпријатија, (2) разликите во деловното работење на социјалните претпријатија наспроти традиционалните бизниси, (3) законското регулирање и социјалното претприемништво

во РСМ и (4) моделите на успешни социјални претпријатија во државата и во светот.

Соработка

Агенцијата соработува со разни домашни и странски партнери со цел успешно реализирање на своите програми и активности. Постои солидна поддршка од меѓународните партнери за развивање на капацитетите на Агенцијата во делот на претприемништвото, но не и кога станува збор за концептот на социјални претпријатија. Добрата соработка која постои со УНДП, како и со Јапонската агенција за меѓународна соработка – Џајка, може да биде иден потенцијал за зголемување на капацитетите и во оваа област, но и за овозможување посеопфатно вклучување на концептот на СП во активностите и програмата на Агенцијата.

Политики и програма

Агенцијата недоволно го препознава концептот на СП во рамките на своите развојни програми и активности. Сепак, постои интерес темата за социјални претпријатија да биде во иднина збогатена и посеопфатно вклучена во задачите на вработените и менторите на Агенцијата. Потребно е во рамките на обуките за СП кои би се организирале во иднина, вработените и менторите да ги увидат и да ги посочат потенцијалните програми и активности преку кои би можел да се интегрира концептот на СП. Претприемничкото образование, програмата за самовработување и ваучерскиот систем може да бидат потенцијални активности преку кои делот на социјалното претприемништво посериозно би се вклучил во програмата на Агенцијата, особено за младите претприемачи. Се препорачува надворешна поддршка за да се одредат формата и начините за вклучување на концептот на СП во активностите на Агенцијата, со цел во иднина, не само преку обуки туку и преку предлагање конкретни мерки за поддршка на СП, придобивките да ги почувствуваат микро, малите и средните претпријатија, како и

Прашалник за интервју за вработени во АППРСМ

младите потенцијални претприемачи кои би сакале да започнат со социјален бизнис.

1.А. Познавања во однос на концептот за СП

- Што претставува социјалното претприемништво?
- Дали има разлика и ако има, која е разликата меѓу претприемништвото и социјалното претприемништво?
- Дали знаете за некое СП во нашата држава и доколку знаете, кое е тоа?
- Доколку знаете, дајте пример за успешно домашно или странско социјално претпријатие.

1.Б. Колкави се знаењата на вработените на АППРСМ во однос на придобивките од СП?

- Во која индустрија може да се отвораат социјални претпријатија?
- На кои општествени проблеми може да работат социјалните претпријатија?
- Дали државата има придобивки од отворање на СП и доколку има, кои се тие?

2. Кој е најдобриот пристап за спроведување на обука за СП и кои теми треба да се опфатат?

- Дали досега сте посетувале обука/работилница за СП и доколку е така, кои теми биле опфатени?
- Во кои делови од деловното работење (финансии, човечки ресурси, администрација итн.) мислите дека традиционалниот бизнис се разликува од социјалното претпријатие?

- Дали мислите дека социјалните претпријатија навистина можат да решат голем број општествени проблеми?

3.А. Со кои државни институции, фондови и агенции во моментот соработува АППРСМ и за каков вид на соработка станува збор?

- Со кои државни институции, фондови и агенции во моментот соработува АППРСМ?
- Дали постои соработка со странски/надворешни партнери?
- Каков тип на соработка е во прашање?
- Дали досегашната соработка со некој од партнерите имала допирни точки со СП и доколку е така, каква е поврзаноста?

3.Б. Дали програмата на АППРСМ е поддржана од бизнис-секторот и доколку е, кои се полињата на соработка?

- Дали АППРСМ остварува соработка со бизнис-секторот?
- Доколку соработува, за каков тип соработка станува збор?
- Дали досегашната соработка со некој од партнерите од бизнис-секторот имала допирни точки со СП и доколку имала, каква е поврзаноста?

4. Кој дел/делови од програмата на АППРСМ се најсоодветни за вклучување на СП?

- Кои теми се обработуваат во моменталната програма на АППРСМ?
- Каков тип на поддршка им дава во моментот

Прашалник за интервју за ментори

АППРСМ на своите корисници?

- Што мислите, кој дел програмата што ја имате во моментот има најмногу допирни точки со СП?

1.А. Познавања во однос на концептот за СП

- Што претставува социјалното претприемништво?
- Дали има разлика и ако има, која е разликата меѓу претприемништвото и социјалното претприемништво?
- Дали има разлика и ако има, која е разликата меѓу социјалното претпријатие и општествено одговорното претпријатие?
- Дали знаете за некое СП во нашата држава и доколку знаете, кое е тоа?
- Доколку знаете, дајте пример за успешно домашно или странско социјално претпријатие.

1.Б. Колкави се знаењата на менторите во однос на придобивките од СП?

- Во која индустрија може да се отвораат социјални претпријатија?
- На кои општествени проблеми може да работат социјалните претпријатија?

- Дали државата има придобивки од отворање на СП и доколку има, кои се тие?

2. Кој е најдобриот пристап за спроведување на обука за СП и кои теми треба да се опфатат?

- Дали досега сте посетувале обука или работилница за СП и доколку сте посетувале, кои теми биле опфатени?
- Во кои делови од деловното работење (финансии, човечки ресурси, администрација итн.) мислите дека традиционалниот бизнис се разликува од социјалното претпријатие?
- Дали мислите дека социјалните претпријатија навистина можат да решат голем број општествени проблеми?

